

**ЗВЕРТАННЯ.
РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ
ПРИ ЗВЕРТАННІ.**

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Звертанням називається слово або словосполучення, яке називає того, до кого звертається мовець.

Спосіб вираження

Звертання виражається:

- формою кличного відмінка,
- іноді — називного.

Звертання, виражене словосполученням, називається **поширеним**.

Мій сонячний краю, ти снишся мені і тут (Гончар).

Люблю тебе, моя ти пісне, тобі я дякую за все (В. Сосюра).

ЗВЕРТАННЯ ВЖИВАЮТЬСЯ:

- в розмовному;

- художньому;

- публіцистичному стилях мови.

У мові художньої літератури та приватному листуванні звертання емоційно забарвлені, тому вживаються вигуками, частками, повторюються.

Часто вживаються в питальних і спонукальних реченнях, у діалогах.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

При звертанні можуть бути займенники **ти, ви** у будь-якому відмінку. Ці займенники до групи звертання не входять.

□Звертання не відповідає на жодне питання і не є членом речення.

□В усному мовленні звертання виділяється паузою, на письмі — комою або двома комамизалежно від його місця в реченні:

□1. [**Зв.**], _____. (?!) 2.____, [**Зв.**], _____. 3. _____, [**Зв.**].

□

Якщо звертання стоїть на початку речення і вимовляється з окличною інтонацією, після нього ставиться **знак оклику**, а наступне слово пишеться з **великої літери**.

Україно! Під небом твоїм калинові пливутьострови (Я. Демиденко).
Народе мій! До тебе я ще верну (Стус.)

ФОРМИ ЗВЕРТАНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Іменники I-шої відміни мають закінчення ОЕЄУЮ	Іменники II-гої відміни мають закінчення ОЕЄУЮ	Іменники II відміни мішаної групи з основою на -ж, -ш, -дж мають закінчення ОЕЄУЮ	III-тя відміна
Тверда група <i>Україно, мамо, Ольго</i>	Тверда група	Мішана група	Есфіро, Любове Нінеле, Руфе
М'яка група (крім -й) <i>Ілле,земле,пісне</i> З основою на -й <i>Маріє, Надіє, Наталіє</i>	<i>президенте</i> <i>Глібе</i> <i>ректоре</i> <i>юначе</i>	<i>стороже</i> <i>Джордже</i> <i>Явтуше</i>	
М'яка група (пестливі форми) <i>татусю, Ганнусю,матусю</i>	<i>Сину,батьку</i> <i>начальнику</i>	Деякі іменники мішаної групи з основою на шиплячий (крім -ж) <i>викладачу, завідувачу</i> <i>слухачу</i>	
	імена з кінцевими -г, -к, -х <i>Олегу</i> <i>Генріху</i> <i>Марку</i>		

КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК У ЗВЕРТАННЯХ

В українській мові іменники мають **кличний відмінок**. Кличний відмінок утворюється від іменників чоловічого, жіночого та середнього роду – назв осіб, а також від назв тварин, явищ природи, персоніфікованих предметів і вживається в українській мові при звертаннях. Іменники у кличному відмінку мають форму, узгоджену з правописними нормами української мови.

Наприклад: *брате Іване (брат Іван), друже Ярославе (друже Ярослав), товаришу Андрію (товаришу Андрій), сестро Ярино (Сестро Ярина).*

У звертаннях, які складаються з двох власних імен(імені та по батькові_обидва слова мають закінчення кличної форми.
Наприклад: Галино Павлівно, Миколо Артемовичу.

СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЗВЕРТАННЯ

- Найчастіше звертання виражають кличною формою іменника:
  - Зоре моя вечірняя, зійди над горою (Т. Шевченко).
- У реченні може бути кілька звертань, наприклад: Весно красна! Любі мрії! Сни мої щасливі! Я люблю вас! (Леся Українка).
- При звертанні можуть стояти пояснювальні слова. Таке звертання називають поширеним, наприклад: Рости, рости, моя пташко, маковий цвіте (Т. Шевченко).
- Звертання можна виражати й іншими частинами мови у значенні іменника (прикметником, числівником, дієприкметником). Наприклад: Знайшовся голос, що на цілий світ промовив: чорні! білі! жовтолиці! Гуртуйтеся під прапором одним (М. Рильський). Четвертий, починай!

ВОКАТИВНІ РЕЧЕННЯ-ЗВЕРТАННЯ

Вокативним називають речення, яке складається тільки з одного звертання і яке, називаючи адресата мови, передає почуття: докір, радість, незадоволення, обурення, заборону, оклик і под.

Характерні особливості вокативних речень:

- вживаються тільки назви осіб у кличній формі або у формі називного відмінка.
- переважно власні імена або іменники, що означають осіб за їх сімейними стосунками: мамо, батьку, сину, брате та ін.

З допомогою інтонації передаються спонукання і різні емоційні реакції.

Із семантико-граматичного боку вокативні речення нерозкладні.

Наприклад: А хто тобі, Власе, дозволив тут рибу вудить?

(виражається заборона).

Здрастуйте, свахо, спасибі, що завітали. (виражається радість).

Історичний вокатив

Історичний вокатив **російська мова** втратила. Побачити його зараз

можна тільки в архаїзмах, наприклад: *Бо́же* (вокатив від *Бог*),

Го́споди (від *Господь*), *влады́ко* (від *влады́ка*), *вра́чу*, *ста́рче*, *о́тче*,

бра́те, *сы́не*, *дру́же*, *кня́же*.

МІСЦЕ В РЕЧЕННІ. ІНТОНАЦІЯ.

Звертання можуть займати будь-яке місце в реченні.

Самі ж членами речення не виступають і не утворюють з іншими членами речення словосполучень.

Інтонація

Звертання вимовляються з окличною інтонацією, високим тоном, особливо на початку речення. У вимові перед звертанням паузи зазвичай немає, є пауза, як правило, після нього. Якщо звертання стоїть у середині речення, воно читається швидким темпом.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ ПИШІ ЗВЕРТАННЯ

На письмі звертання виділяється комами.

АЛЕ! Коли звертання стоїть на початку речення і вимовляється з окличною інтонацією, після нього ставиться знак оклику, а наступне слово в такому випадку пишеться з великої букви. *Життя моє! Дозволь тебе любити. Защити щастям зроблені дірки (А. Стеценко).*

Перед звертанням часто бувають вигуки, які від звертання відділяються комами. Не виділяються лише слова **о**, **ой**, якщо вони вжиті як підсилювальні частки.

ПОРІВНЯЙТЕ:

- Ой Дніпре, мій Дніпре, широкий та дужий, багато ти, батьку, у море носив козацької крові (Т. Шевченко).*
- Ох, пісне, чому, як той птах, не летиш? (М. Рильський).*

СТРУКТУРА ЗВЕРТАННЯ

Звертання, виражені одним словом, називаються непоширеними.

Звертання, виражені групою слів, називаються поширеними. Наприклад.

1. Пригадайте, мамо, те прощання край воріт, де сяяла роса (Л. Павлів).

2. Запалай, мій вогнику крилатий, полум'ям привітним і незлим (А. Малишко).

У групі поширеного звертання можуть бути відокремлені означення, однорідні члени речення. У середині такого звертання ставляться розділові знаки відповідно до загальних правил. Прощайте, росяні долини і села, сповнені краси (О. Підсуха).

УЗАГАЛЬНЮЮЧА ТАБЛИЦЯ-СХЕМА «ВІДОМОСТІ ПРО ЗВЕРТАННЯ»

Що означають	Як виражаються	Роль у реченні	Приклади
<p>Особу, до якої звернене мовлення, рідше - клички тварин або назви неістот. Можуть означати уособлені явища дійсності.</p>	<p>Іменниками у кличному відмінку або у формі називного відмінка, а також іншими частинами мови в значенні іменника, іменними сполученнями.</p>	<p>Не бувають членами речення, а лише ускладнюють їх.</p>	<p><i>Рости, рости, моя пташко, Мій маковий цвіте</i> (Шевченко). <i>Мово! Пресвятая Богородице мого народу!</i> Ти наше диво калинове, <i>кохана материнська мово!</i> (Д. Білоус).</p>

КАРТКА САМОКОНТРОЛЮ

1. Що називається звертанням?
2. Чим виражаються звертання?
3. Які є види звертань за будовою?
4. За допомогою чого виділяються звертання в усному мовленні?
5. Яка синтаксична роль звертання у реченні?
6. Як виділяються звертання на письмі?
7. Яку роль відіграють звертання у мовленні?
8. У яких стилях мовлення найчастіше вживаються звертання?